

Kansalaisten aktiivisuuden rooli kaivoshankkeiden lupakäsittelyssä - esimerkki Hannukainen

Viimeaikaisissa lehtiartikkeleissa (mm. HS 16.11.2019, Suomen Kuvalehti 10.4.2018) on ollut esillä, että viranomaisilla ei ole riittäviä resursseja paneutua kaivoshankkeiden teknisiin yksityiskohtiin ja kriittisesti arvioida kaivosyhtiöiden ja heidän konsulttiensa laatimia selvityksiä. Siksi viranomaiset joutuvat usein luottamaan vain hakijan dokumentteihin. Lisäksi artikkeleissa on tullut esiin, että malli, jossa kaivosyhtiön palkkaamat konsultit tuottavat tarvittavat tiedot, ei ole ongelmaton.

Suomen Kuvalehdessä 10.4.2018 Pohjois-Suomen AVI:n ympäristölupajohtaja Erkki Kantola toteaa: *”Katsomme lupahakemuksista, että niissä esitetyt luvut on perusteltu järkevästi, mutta ei meillä ole resursseja tehdä selvityksiä niiden paikkansapitävyydestä”.*

Sama huoli on toistunut useissa muissakin lehtijutuissa ja myös eräässä väitöskirjassa: ENVIRONMENTAL IMPACTS OF IRON ORE MINE HANNUKAINEN BASED ON THE OFFICIALS’ PERSPECTIVE, Inka Mella, December, 2013. Tässä haastatellut viranomaisedustajat tuovat vahvasti esiin, että resurssien, osaamisen puute ja kiire vaikuttavat oleellisesti työn tulokseen. Ote erään henkilön toteamuksesta:

”Pahimmassa vaiheessa ollut oikeasti sellainen tilanne että ihmiset sanoo että ei tiedä ehtiikö edes. Sinä saat niin kun mappeja mapin perään pöydälle ja kaikilla on aikataulut paukuttettu tuohon ja sit katsoo vaan että niin, mun pitäis joskus ehtiä käydä nää mapit läpikin, tai valmistautua valvontoihin tai tarkastuskiirroksiin tai jotain muuta, että ei niitä hihasta ravistella. Kyllä niihin pitää olla mahdollisuus ja resursseja oikeesti perehtyä.”

Hannukaisen hanke on esimerkki, jossa kansalaisliikkeen hankkimat asiantuntijat ovat tuoneet esiin hakemuksen virheitä ja puutteita, jotka olisivat jääneet viranomaisilta huomaamatta. Näitä asiantuntijoita ovat ympäristöjuristi, kaivosalan asiantuntija, limnologi, kemian-, pohjavesi-, kalatalous-, kalastus- ja porotalousasiantuntija jne.

Yhtiö pyysi AVI:a salaamaan koerikastusraportin, joka sisältää ympäristöarvioinnin kannalta tärkeitä tietoa, ja julkaisi väärää tietoa kemikaalikulutuksesta. Asiantuntija huomasi virheen, jonka yhtiö joutui korjaamaan. Lisäksi päästöarviossa oli kemian lakien vastainen koostumus, jota yhtiö nyt on päivittämässä. Esimerkkejä on muistakin lukuisista vakavista virheistä.

Asiantuntijat ovat lausuneet sekä kaivoksen prosessiasioista, vesien koostumusarvioista, kemikaalien, erityisesti ksantaattien vaikutuksista vesistöön ja kalastoon, pohjavesiin jne.

Kansalaisten vastineiden johdosta yhtiö on nyt kolmannen kerran päivittämässä hakemustaan. Hakemus on muuttunut niin paljon, että itse asiassa kyseessä on uusi hanke. Onko tulossa vielä kolmas kuulutuskierrös? Natura-lausunto on uudistettava jo toistamiseen, kun asiantuntija löysi virheitä päästöjen arvioinnissa ja totesi, ettei hankkeen yhteisvaikutusarvio Ruotsin Kaunisvaaran kaivoksen kanssa ollut pätevä.

Kansalaisten panos erityisesti tässä prosessissa on ollut keskeinen. Voidaankin perustellusti kysyä, onko oikein, että kansalaiset, jotka tahtomattaan joutuvat puolustamaan oikeuksiaan ja alueensa ympäristöarvoja, joutuvat maksumiehiksi?

Uudessa kaivoslaissa on varmistettava, että kaikki relevantit tahot saavat roolin lausua asiassa (ELY-keskuksen eri yksiköt, LUKE, SYKE, Suomen luonnonsuojeluliitto, kansalaiset ja heidän asiantuntijansa jne.) Tämä vaatii luonnollisesti aikansa, mutta kun on kysymys vakavista ympäristövaikutuksista, tästä ei voi tinkiä!

Kunnan roolista:

Kunnat suhtautuvat hyvin erilailla kaivoshankkeisiin. Muutamat eivät halua kaivosta, ja pyrkivät estämään hankkeet kaavoituksen kautta, esimerkkinä Kuusamo ja Kittilä. Kittilässä halutaan ehdottomasti estää kaivostoimintaa Levin matkailualueen kupeessa. Toiset kunnat taas hamuavat kaivosta työpaikkojen ja verojen toivossa. Yksi tällainen kunta on Kolari.

Kolarissaa 17 valtuutettua 21:stä voivat päättää Hannukaisen rautakaivoksen kaavan toteutuksesta ottamatta huomioon, että päätös loukkaa kaikkia Tornion- Muonionjoen varrella olevia kuntia. Näillä on vain oikeus esittää mielipiteitä. Päätös loukkaa myös ainakin sadan Kolarin alueella toimivan matkailuyrittäjän liiketoimintaa ja haittaa merkittävästi poronhoitoa. Valtuutetut ovat lisäksi todenneet, että heillä ei ole kykyä arvioida kaivoksen vaikutuksia: *"nää on niin vaikeita asioita, ettemme niitä ymmärrä"...*

Mikäli kunnalle luvataan osuuksia kaivosverosta, se voi johtaa väärin päätöksiin työpaikkojen tavoittelussa ympäristöriskeistä piittaamatta.

Kunnan rooli kaivoslaissa on siksi tarkkaan punnittava.

Leif Ramm-Schmidt

DI, Kemia, erikoisala teollisuuden vaativien jätevesien puhdistus

Leif Ramm-Schmidt
Hannuskallio 8 A
FI-02260 ESPOO
Finland
Tel. + 358 400 435745
leif@rsconsulting.fi